

ОЛЕКСАНДР ДЛУГОПОЛЬСЬКИЙ
ГАЛИНА ЧЕКАЛОВСЬКА

АВТОНОМІЯ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ – УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

*Тернопільський національний економічний університет
Тернопіль, Україна
E-mail: dlugopolsky@mail.ru, chekal-hal@mail.ru*

Одним з найбільш важливих кроків у модернізації вищої освіти є надання ширшої автономії вищим навчальним закладам, що стимулюватиме університети бути більш відповідальними за результати своєї роботи. Автономія вишу одна із засад Хартії університетів, яку підписали вже майже 400 ректорів вищих навчальних закладів, 14 із яких – українські [1]. Для західноєвропейських університетів автономія – результат еволюційних процесів, що відбувалися впродовж всієї історії їхнього розвитку. Водночас, поглиблення університетської автономії – запорука якості вищої освіти.

Слід також відмітити, що галузь вищої освіти за своєю природою є інноваційною галуззю, яка потребує розмаїття поглядів і підходів до проведення наукових досліджень, викладання і управління. Саме тому надання українським вищим навчальним закладам реальної автономії вважається центральною проблемою реформування всієї галузі вищої освіти. «Від результату розв’язання проблеми надання автономії університетам залежить, без перебільшення, також розв’язання майже всіх інших проблем вищої освіти України» [2].

Фактично автономія стосується вибору методів навчання, змісту варіативної частини стандартів вищої освіти, організації внутрішнього життя вищого навчального закладу. Проте цього недостатньо, аби університет швидко реагував на зміни у суспільстві, на виклики сучасності, творив і розвивав нові, зберігав свої, уже визнані, наукові школи, забезпечував ученим свободу творчості. Чимало українських університетів співпрацюють з колегами із західних університетів, де існує своя специфічна система широкої автономії, а тому прагнуть перенести ці принципи на українські терени. Однак така практика не дає бажаних результатів, оскільки принципи автономії вищої школи суттєво відрізняються в різних країнах, бо вони тісно пов’язані із тамтешнім суспільним ладом, економічним, культурним укладами, урешті-решт, із традиціями.

Для того, щоб факультети (інститути), кафедри та окремі викладачі відчували автономію, треба щоб фінансові потоки у ВНЗ йшли не тільки зверху вниз, але і знизу вгору. Багатьом європейським та американським університетам властиве наступне – автономія їх викладачів та структурних підрозділів багато в чому базується на можливості отримувати цільове фінансування незалежно від керівництва своїх університетів. Новий закон робить деякі кроки у цьому напрямі – зміна принципів розподілу держзамовлення, управління банківськими рахунками тощо.

По певних позиціях реально запропонувати ефективні рішення. Серед них:

- контроль змісту освіти з боку державного органу управління освітою захищає стандарти, але в багатьох випадках стримує процес диверсифікації навчальних програм, що актуально, оскільки вимога сучасного суспільства щодо освіти це – неперервність, диверсифікація, гнучкість реагування на зміни потреб, створення можливостей отримати освіту

в будь-який момент життя. Університети повинні мати більші свободи у справі введення нових магістерських програм, особливо на післядипломному рівні та окремих комбінацій спеціальностей, за одночасного навчання за двома спеціальностями. При цьому особливу увагу слід приділити розробленню й запровадженню так званих професійно спрямованих короткочасних програм вищої післядипломної освіти, яка в Україні по суті так і не відродилася під час складних економічних реформ.

- однакові зміст та методичне забезпечення навчання не можна використовувати, як це нерідко робиться, при застосуванні різних навчальних форм, наприклад, таких як очно-заочна, дистанційна, екстернатна. Автономність університету у вирішенні цього блоку питань теж не викликає сумніву і повинна враховуватися під час проведення ліцензування й акредитації вищих навчальних закладів.

Усе це сприятиме реалізації курсу України на європейську інтеграцію, підвищенню якості підготовки фахівців, їхньої конкурентоспроможності на ринку праці, та буде важливим кроком вищої школи до поглиблення співпраці з виробничим і службовим секторами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Болонський університет. Велика хартія університетів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.magna-charta.org/home.html>

2. Крячко Ю.М. Українська вища освіта потребує серйозного реформування. Міркування і пропозиції у контексті підготовки нової редакції Закону України “Про вищу освіту” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.osvita.org.ua/bologna/vprov/articles/25.html>

3. ЗАКОН УКРАЇНИ Про вищу освіту (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37-38,) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>